

איתא בגמרא (מגילה יב א) וְהַשְׁתִּיחַ כְּכֶתֶת אֵין אֲנִיס (אסתר א ח), אמר רב ענן משום רבי מאיר, פְּדַת של תורה, מה דת של תורה - אכילה מרובה משתיה, אף סעודתו של אותו רשע - אכילה מרובה משתיה, (שם) לַעֲשׂוֹת כְּרָצוֹן אִישׁ וְאִישׁ - לעשות כרצון מרדכי והמן¹. והדקדוק הוא, איך מצינו שמרדכי והמן היו שְׂרֵי הַמְּשָׁקִים בסעודה זו². ועל פי פשוטו נראה, שהגמרא דילן מרמזת לנו כאן על ענין הבחירה שניתנה חפשית לאדם אֶל אֲשֶׁר יִחְפוֹץ יִטְנֶנָּה³, שכן גזר מלכו של עולם שיהיה כח ביד האדם לבחור באיזה דרך שירצה, כמאמר הכתוב (דברים ל טו יט)⁴ רְאֵה נְתַתִּי לְפָנֶיךָ וְגוֹי וּבְחַרְתָּ בְּחַיִּים

וזהו שכתוב כאן והשתיה כדת אין אונס רצה לומר, עניני תאוות אכילה ושתייה - אין אונס, רק שהבחירה היא ביד האדם לבחור איזה דרך שירצה, כי כן יסד המלך - היינו מלכו של עולם, שכל מקום שכתוב במגילה זו 'מלך' סתם משמש קודש וחול⁵, ואם כן נוכל לומר שקאי על מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, והוא יסד כן לעשות כרצון איש ואיש - זה מרדכי והמן רצה לומר, מרדכי והמן מרמזים על יצר טוב ויצר הרע⁶, ויסד המלך לעשות כרצונם, פירוש שהבחירה תהיה חפשית ביד האדם והאדם יבחר באשר ירצה. וה' יורנו שנבחר בחיים

בגמרא מרדכי מן התורה מנין, שנאמר (שמות ל כג) וְאַתָּה קַח לָךְ בְּשָׂמִים רֹאשׁ מֵרָדְוֹר, ומתרגמינן מִיָּרֵא זְכָנָא⁷. ויש להבין, מפני מה המציאו חז"ל למרדכי רמז מן התורה דוקא. גם צריך להבין, מה הוא ענין שמרדכי יתרמז בסממני הקטורת

והענין הוא, דהנה בסטרא דקדושה יש עשר קדושות, כמו שמובא בתיקונים (תיקוני זו"ח צה א)⁸ בתפלת אליהו, עשר ולא תשע, עשר ולא אחד עשר. ובסטרא אחרא הן אחד - עשר, והמן ועשרת בניו היו מהאחד - עשר בחינות של הסטרא אחרא⁹.

והנה, בהקטורת היו אחד - עשר סממנים, שהקטורת היה נעשה לטהר עולם העשיה, שבעשן הקטורת נברר ונגרש הסטרא אחרא לעומקא דתהומא רבא¹⁰. ועל כן היה אחד - עשר סממנים, כדי להברית האחד - עשר בחינות של הסטרא אחרא. והנה, אחד מן הסממנים היה החלבנה שריחו רע מאד, ומזה למדו חז"ל (ראה כריתות ו ב) כל תפלה שאין בה פושעי ישראל - אינה תפלה, כמו שבהקטורת הוצרכו גם כן לערב החלבנה הגם שריחו רע¹².

והנה, בהקטורת הוצרכו לשחוק הסממנים היטב הדק הדק היטב¹³ מפני החלבנה שהיה מעורב בו, כדי שיתערב יפה עם הסממנים הטובים, עד שלא יריגשו כלל אם יש כאן חלבנה לגמרי, שנתבטל ריחו וממשות שלו לגמרי בתוך שאר הסממנים מגודל השחיקה; כן צריך הצדיק לשחוק את הרשעים המורדים הדק היטב, שיתבטלו לגמרי תחת הטוב כאילו לא היו בעולם כלל, כמו שהוצרכו לשחוק הדק היטב את החלבנה עד שנתבטל לגמרי תחת הסממנים הטובים שבקטורת ולא היה ניכר בהם כלל

¹ תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יב עמוד א: והשתיה כדת (אין אנס). מאי כדת? אמר רבי חנן משם רבי מאיר: כדת של תורה, מה דת של תורה - אכילה מרובה משתיה, אף סעודתו של אותו רשע - אכילה מרובה משתיה. אין אנס, אמר רבי אלעזר: מלמד שכל אחד אחד השקהו מין מדינתו. לעשות כרצון איש ואיש, אמר רבא: לעשות כרצון מרדכי והמן, מרדכי - דכתיב איש יהודי, המן - איש צר ואויב.

² רש"י: כרצון מרדכי והמן - הם היו שרי המשקים במשתה.

³ משלי פרק כא פסוק א: (א) פִּלְגֵי־מַיִם לְבַמֶּלֶךְ בְּיַד־יְקֹוֹק עַל־כֵּל־אֲשֶׁר יִחְפוֹץ יִטְנֶנָּה:

⁴ דברים פרק ל פסוק טו (בצבים): רְאֵה נְתַתִּי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת־הַחַיִּים וְאֶת־הַטּוֹב וְאֶת־הַקּוֹט וְאֶת־הַרְעָה:

⁵ אסתר רבה (וילנא) פרשה ג סימן י: ר' יודן ור' לוי בשם ר' יוחנן כל מקום שנאמר במגלה זו למלך אחשורוש במלך אחשורוש הכתוב מדבר וכל מקום שנאמר למלך סתם משמש קדש וחול.

⁶ בת עין שמות פרשת תצוה: ענין מרדכי והמן בחי' יצר טוב ויצר הרע שיש בכל אדם וצריך האדם להגביר בחינת מרדכי על בחינת המן וזה מרומז בפסוק כורעים ומשתחווים להמן כי כן צוה לו המלך כאשר מבואר בשם הרב הקדוש מבארדיטשוב ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה כי המ"לך הוא מלשון נמלך לשון עצה היינו שזהו העצה שמרדכי לא יכרע ולא ישתחוה היינו שבחינת יצר הטוב לא יהיה נכנע ח"ו לפני המן בחינת יצה"ר.

⁷ תלמוד בבלי מסכת חולין דף קלט עמוד ב: מרדכי מן התורה מנין? דכתיב מר דרור ומתרגמינן: מירא דכיא

רש"י: מנין - לגדולת מרדכי. מר דרור - וקרי ליה ראש לבשמים לצדיקים ואנשי כנסת הגדולה.

⁸ תיקוני זוהר הקדמה דף יז עמוד א: אנת הוא דאפיקת עשר תקונין וקרינן לון עשר ספירן לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין ועלמין דאתגליין ובהון אתכסאית מבני נשא ואנת הוא דקשיר לון ומייחד לון ובגין דאנת מלגאו כל מאן דאפריש חד מן חבריה מאלין עשר אתחשיב ליה כאלו אפריש בך

⁹ ספר מגלה עמוקות על התורה - וארא: י"א קליפות הידועים סמאל וי' כתרין תתאין שכנגדן למטה ה' המן ועשרה בניו וכנגדן י"א סמני הקטורת תיקוני זוהר תקונא עשרין וחד ועשרין דף נח עמוד א: אתלבשו עשרה כתרין תתאין בעשרה בניו דהמן דתמן אל אחר

¹⁰ זוהר כרך א (בראשית) פרשת בראשית דף מח עמוד א: וכל רוחין ועלולין ושדין וכל סטרא דמסאבא כלהו טמירין ועאלין בעינא דריחיא דנוקבא דתהומא רבא

¹¹ תלמוד בבלי מסכת כריתות דף ו עמוד ב: א"ר חנא בר בזנא א"ר שמעון חסידא: כל תענית שאין בה ממושעי ישראל אינה תענית, שהרי חלבנה ריחה רע, ומנאה הכתוב עם סממני קטרת.

¹² רבינו בחיי שמות פרק ל פסוק לד (כי תשא): וחלבנה ריחה רע, ואעפ"כ הכניסה הכתוב בכלל הבשמים החשובים, ובא לרמז שאין לנו להקל ברשעים פושעי ישראל שלא יהיו בכלל תעניתינו ותפלתנו, וכמו שאמר רז"ל: (כריתות ו ב) כל אגודה שאין בה ממושעי ישראל אינה אגודה, ובאור זה כי שם שמים מתעלה ומתקדש בשעה שהרשעים חוזרים בתשובה ונמנין בכלל הצדיקים, שאם לא כן הצדיקים נתפשים עליהם מפני הערבות, שהרי כל ישראל ערבים זה לזה. ומטעם זה נצטוונו במצות לולב ליקח ד' מינים באגודה אחת ולתת ערבה שאין לה טעם וריח, רמז לרשעי ישראל שאין להם תורה ומצות, בכלל האתרוג שיש בו טעם וריח, ובכלל הלולב שיש בו אוכל, וההדס שיש בו ריח, ואנו מרצים להקב"ה בכלם כאחד.

¹³ מהרש"א (חדושי אגדות) מסכת כריתות דף ו עמוד ב: שהרי חלבונה ריחה רע ומנאה כו'. דהיינו שהפושע אינו פורש מן הצבור וזה שדקדק לומר ומנאה הכתוב כו' ולא קאמר ומקטירו עמהם אלא דר"ל שהיא נמנה עמהם בתעניתם ואינו פורש מהם וברמז זה יש ללמוד שהיו י"א מיני קטורת עשרה ריחן טוב ואחד חלבנה ריחו רע דיש לצרף גם הפושע היינו בשיש עדה קדושה שהן מנין עשרה בלא הוא אבל אין לצרפו ב' עמו וזכר לדבר לא אשחית בעבור העשרה אבל על פחות מ' לא התפלה ואב"י דקאמר מהכא ואגודתו וגו' על פי כוונה זו ואגודתו שהן עשר קדושות זו למעלה מזו כדאמרינן במדרשות על ארץ השפלה יסדה שהיא נחשבת עמה בישראל וק"ל:

¹³ תלמוד בבלי מסכת כריתות דף ו עמוד ב: וכשהוא שוחק, אומר: הדק היטב, היטב הדק, רש"י: היטב הדק היטב - הממונה אומר כן לשוחק.

והנה, באיזה סם מסממני הקטורת היה עיקר הכח לבטל ולגרש הסטרא אחרא - אמר הכתוב בשמים ראש מר דרור¹⁴ ומסתמא, עיקר הכח ההוא היה בהסם שהוא ראש לכל הסממני הקטורת, וכן מרדכי היה העיקר לצדיקים שבדרור¹⁵, שהוא פעל ושחק הדק היטב את המן ועשרת בניו - שנתלו ונתבטלו מן העולם לגמרי, כאילו לא היו על העולם כלל. ועל כן נתרמו מרדכי בסממני הקטורת בשמים ראש מר דרור ומתרגמינן מִיָּרָא דְכָנָא, כי כמו שהיה בכח מר דרור שהוא ראש לסממני קטורת - לבטל ולגרש ולבער הסטרא אחרא מכל וכל; כך היה מרדכי שביטל את המן הרשע ועשרת בניו שנמחקו ונעקרו מן העולם. וזהו כוונת הגמרא (מגילה ז ב) חייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי רצה לומר, שהאדם צריך לבסם¹⁶ את הרע שיוכלל תחת הטוב, כל כך עד שלא יודע שהיה רע מעולם, רק להמתיקו תחת הטובות והחסדים, אשר שגם הרע יתהפך לטובות ולחסדים על כנסת ישראל.

בגמרא (מגילה טו ב) מה ראתה אסתר שהזמינה להמן¹⁷, פליגי בה תנאים ואמוראים, עיי"ש. וצריך להבין עוד גם את זאת, מפני מה הזמינתו שני פעמים לשני סעודות, והלא גם בסעודה הראשונה היתה יכולה לגלות למלך כמו בסעודה השניה¹⁸. ולא עוד, אלא כשרצתה לעשות הסעודה השניה - בקשה למלך יותר מפעם הראשונה, שבסעודה הראשונה לא נאמר אלא אם על המלך טוב (אסתר ה ד)¹⁹, ובפעם השניה כתיב (שם פסוק ח)²⁰ לַתָּת אֶת שְׂאֵלְתִי וְלַעֲשׂוֹת אֶת בְּקִשְׁתִּי. ואגב נבאר גם הפסוק (שם ט כט)²¹ וַתִּקְרָא אֶתְּרָה הַמַּלְכָּה וּמַרְדֵּכִי הַיְּהוּדִי אֶת כָּל תַּקְּףָא לְקַיָּם אֶת אַגְרַת הַפּוּרִים הַזֹּאת הַשְּׁנִית, שלכאורה אינו מובן מהו לשון 'ותקף' וכי גם לזאת היו צריכין תקיפות.

והנראה בזה, דאיתא בתיקונים²² פורים אתקריאת על שם יום כפורים, עיין שם. וזהו 'יום כפורים' שיום - כפור הוא כפורים. והענין הוא, דהנה בראש השנה אז הוא עת המשפט, והשטן מקטרג על ישראל, כמו שכתוב (איוב ב א)²³ וַיִּבְאֹר בְּנֵי הָאֱלֹהִים לְהַתְּיָצֵב וְגו'²⁴. ונתן לנו הקדוש ברוך הוא עצה לתקוע שופר בראש השנה, ובוה נתרעב השטן²⁵, אך זאת אינו אלא לפי שעה - נתן לנו הקדוש ברוך הוא את יום הכפורים שאז גם הקטיגור נעשה סניגור, שעולה ואומר מי כְּעֵמֶד וְיִשְׂרָאֵל - והקב"ה מוחל עונותיהם של ישראל. ועל ידי מה נהפך הקטיגור לסניגור ביום הכפורים - על ידי השעיר, שהקב"ה נתן לנו עצה לשחדו ליתן שעיר לעזאזל²⁶.

¹⁴ שיר השירים רבה (וילנא) פרשה א: א [י"ג] צרור המור דודי לי... המור הזה ראש לכל מיני בשמים רש"י מר דרו - וקרי ליה ראש לבשמים לצדיקים ואנשי כנסת הגדולה.

¹⁵ תלמוד בבלי מסכת מגילה דף י עמוד ב: יעלה ברוש - זה מרדכי שנקרא ראש לכל הבשמים, שנאמר ואתה קח לך בשמים ראש מר דרו ומתרגמינן: מרי דכי.

מהרש"א [חדושי אגדות] מסכת מגילה דף י עמוד ב: זה מרדכי שנקרא ראש לכל הבשמים כו'. כמפורש בסוף מסכת חולין שהיו למרדכי שמות אחרים בלשן פתחיה אבל נקרא במגילה מרדכי ע"ש החשיבות והגדולה שהיה ראש לגדולה כמו מר דרו שתרגמו מרי דכיא שהוא ראש לבשמים ז"ש יעלה ברוש שיעלה לגדולה דוגמת הראש לבשמים מר דרו שהוא גם כן ודאי למעלתו:

¹⁶ להמתיק

¹⁷ תלמוד בבלי מסכת מגילה דף טו עמוד ב: תנו רבנן: **מה ראתה אסתר שזימנה את המן?** רבי אליעזר אומר: פחים טמנה לו, שנאמר יהי שלחנם לפניהם לפח, רבי יהושע אומר: מבית אביה למדה, שנאמר אם רעב שונאך האכילהו לחם וגו', רבי מאיר אומר: כדי שלא יטול עצה וימרוד, רבי יהודה אומר: כדי שלא יכירו בה שהיא יהודית, רבי נחמיה אומר: כדי שלא יאמרו ישראל אחות יש לנו בבית המלך ויסחורו דעתן מן הרחמים. רבי יוסי אומר: כדי שיהא מצוי לה בכל עת. רבי שמעון בן מנסיא אומר: אולי ירגיש המקום ויעשה לנו נס. רבי יהושע בן קרחה אומר: אסביר לו פנים כדי שיהרג הוא והיא. רבן גמליאל אומר: מלך הפכפך היה. אמר רבן גמליאל: עדיין צריכין אנו למודעי. דתניא, רבי אליעזר המודעי אומר: קנאתו במלך, קנאתו בשמים, רבה אמר: לפני שבר גאון, אביי ורבא דאמרי תרויהו: בחמם אשית את משתיהם וגו', **אשכחיה רבה בר אבוה לאליהו, אמר ליה: כמאן חזיא אסתר ועבדא הכי? - אמר ליה: ככולהו תנאי וככולהו אמוראי.**

¹⁸ ילקוט שמעוני אסתר רמז תתרו: שנו רבותינו **מה ראתה אסתר שזימנה את המן**. רבי אלעזר אומר פחים טמנה לו ללכדו שנאמר יהי שלחנם לפניהם לפח ולשלומים למוקש, רבי יהושע אומר מבית אביה למדה שנאמר אם רעב שונאך (השקהו) [האכילהו] לחם ואם צמא השקהו מים כי גחלים אתה חותה על ראשו וה' ישלם לך, אל תקרי ישלם לך אלא ישלימו לך, ר"מ אומר כדי שלא (יתן) [יטול] עצה וימרוד, רבי יהודה אומר כדי שלא יכירו בה שהיא יהודית, רבי נחמיה אומר כדי שלא יאמרו ישראל אחות יש לנו בבית המלך ויסחורו דעתם מן הרחמים, ר' יוסי אומר כדי שיהא מצוי לה בכל עת, רבי שמעון בן מנסיא אומר אולי ירגיש המקום ויעשה לנו נס, ר' יהושע בן קרחה אומר הסביר לו פנים כדי שיהרג הוא והיא, רבן גמליאל אומר אחשוורוש מלך הפכפך היה, רבן גמליאל אומר עדיין אנו צריכין למודעי, ר' אלעזר המודעי אומר קנאתם במלך קנאתו בשמים, רבא אמר לפני שבר גאון, אביי ורבא דאמרי תרויהו וישנו שנת עולם ולא יקיצו, **אשכחיה רבא בר שילא לאליהו אמר ליה כמאן עבדא אסתר וזמנתיה להמן, אמר ליה ככולהו תנאי וככולהו אמוראי:**

¹⁹ אסתר פרק ה: (ד) וַתִּקְרָא אֶתְּרָה אֶם-עַל-הַמַּלְכָּה טוֹב יְבֹא הַמַּלְכָּה וְהֵמָּן הַיּוֹם אֶל-הַמִּשְׁתָּה אֲשֶׁר-עָשִׂיתִי לוֹ:

²⁰ אסתר פרק ה: (ח) אִם-מִצְאֵתִי חֵן בְּעֵינֵי הַמַּלְכָּה וְאִם-עַל-הַמַּלְכָּה טוֹב לַתָּת אֶת שְׂאֵלְתִי וְלַעֲשׂוֹת אֶת-בְּקִשְׁתִּי יְבֹא הַמַּלְכָּה וְהֵמָּן אֶל-הַמִּשְׁתָּה אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה לָהֶם וּמָרָה אֶעֱשֶׂה כְּדַבַּר הַמַּלְכָּה:

²¹ אסתר פרק ט: (ט) וַתִּקְרָא אֶתְּרָה הַמַּלְכָּה בַת-אֲבִיחַיִל וּמַרְדֵּכִי הַיְּהוּדִי אֶת-כָּל-תַּקְּפָא לְקַיָּם אֶת אַגְרַת הַפּוּרִים הַזֹּאת הַשְּׁנִית:

²² תיקוני זוהר תקונא עשרין וחד ועשרין דף נז עמוד ב: פורים אתקריאת על שם יום הכפורים דעתידין לאתענגא ביה ולשנויי ליה מעניי לענג ומה דאיהי שכיתא אסור ביה נעילת הסנדל בההוא זמנא אתמר בה

²³ איוב פרק ב פסוק א: וַיְהִי הַיּוֹם וַיִּבְאֹר בְּנֵי הָאֱלֹהִים לְהַתְּיָצֵב עַל-יִזְרָקָל וַיִּבְאֹר גַּם-הַשֹּׁטֵן בְּתַלְמֵם לְהַתְּיָצֵב עַל-יִזְרָקָל:

²⁴ זוהר כרך ב (שמות) פרשת בא דף לב עמוד ב: רבי אלעזר פתח (שם א) ויהי היום ויבאו בני האלהים להתיצב על יי' ויבא גם השטן בתוכם, ויהי היום דא ראש השנה דקודשא בריך הוא קאים למידין עלמא, כגוונא דא (מלכים ב ד) ויהי היום ויבא שמה, ההוא יומא יום טוב דראש השנה הוה,

²⁵ תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף טז עמוד א: למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין,

תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף טז עמוד ב: ותוקעין ומריעין כשהן עומדין? כדי לערבב השטן. ואמר רבי יצחק: כל שנה שאין תוקעין לה בתחלתה - מריעין לה בסופה. מאי טעמא - דלא איערבב שטן.

²⁶ זוהר כרך א (בראשית) פרשת וישלח דף קעד עמוד ב: ישראל ביומא דכפורי דיהבי ליה שעיר ואתעסיקו בהדיה עד דאתהדר עבד להו וסליק וסהיד סהדותא קמי קודשא בריך הוא ואתעביד להו סניגורא, ועל דא אמר שלמה (שם כ"ה) אם רעב שונאך האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים, ועל האי יצר הרע אתמר,

פרקי דרבי אליעזר פרק מו: אמר סמאל [נ"א: שטן] לפני הקדוש ברוך הוא, רבונא של עולם, על כל האומות נתת לי רשות, ועל ישראל אין אתה נותן לי רשות. אמר לו הרי יש לך רשות עליהן ביום הכפורים אם יש להם חטא, ואם לאו אין לך עליהן רשות, לפיכך (נב) נותנים לו שחד ביום הכפורים, (נג) שלא לבטל קרבן של ישראל, שנאמר [שם ח] גורל אֶחָד לְה' וגורל אֶחָד לְעֵזְרָאזֵל, (נד) גורלו של הקדוש ברוך הוא קרבן עולה,

והנה מצות השעיר הוא, שצריך להביא שני שעירים בערב יום הכפורים, שיהיו שוין בקומה ובמראה ובדמים ולהגדיל עליהם²⁷, וכשהשטן רואה שהוא חשוב כל כך אצל ישראל, שנותנים לו שעיר שהוא דומה לשעיר אשר לה' בכל מעלותיו - נשתתק מלקטרג עוד עליהם; אך כל כמה שלא קבל השוחד מהם, אינו רוצה לדבר עליהם טובות, שחושש שמא לא יתנו לו למחר. על כן בערב יום הכפורים נשואה שהזמין הכהן השני שעירים נשתתק מלקטרג עוד, וביום כפורים כשמקבל השוחד - הוא עולה ולומד עליהם סניגוריא, ואין שָׁטָן וְאֵין פֶּגַע רָע²⁸, והקב"ה מוחל עונותיהם של ישראל. על כן כל האוכל ושותה בתשיעי כאילו התענה תשיעי ועשירי (ר"ה ט א)²⁹ - כי בערב יום הכפורים נשתתק מלקטרג קטיגוריא מפני הבטחון שהבטיחו לו ליתן לו מחר שוחד - הן בטוחים שהקב"ה ימחול להם מחר עונותיהם, על כן אוכלים ושותים בערב יום הכפורים³⁰.

והשתי סעודות שעשתה אסתר להמן, היו דמיון ערב יום הכפורים ויום הכפורים. שעל ידי סעודה ראשונה נשתתק, ובסעודה שניה פעלה להשְׁבִיט אוֹיֵב וּמְתַנְקֵם³¹, כמו ביום הכפורים שאנו פועלים על ידי השעיר שהקב"ה ימחול עונותיהם של ישראל, שביום הכפורים אין שטן ופגע רע. ומרדכי ואסתר פעלו, שביום פורים לא יהיה שום קטרוג על ישראל כמו ביום כפורים³². וזהו ותכתוב אסתר וגו' את כל תוקף לקיים את אגרת הפורים הזאת השנית פירוש, תקף בגימטריא שעיר; ורצונו לומר, שהודיע להם את גודל חשיבות של ימי הפורים, שבימי הפורים אין שום שטן ופגע רע כמו ביום הכפורים על ידי השעיר, ועל כן ראוי לקיים את ימי הפורים לדורות. וזו היתה כונת אסתר; בסעודה הראשונה היתה כונתה - כעין הגרלה, שהיה הגורל להשוות הס"ם להשם. על כן אמרה אם על המלך טוב יבא 'המלך והמן' היום, על כן היה השוחד להמן שהתפאר מאד לפני חכמיו ואשתו שאסתר השותה אותו בשוה עם המלך³³ כענין הגורל. ובעת הסעודה הראשונה אמרה למלך אם על המלך טוב לעשות בקשתי יבא המלך והמן אל המשתה אשר אעשה להם ומחר אעשה כדבר המלך, כי בסעודה השניה היתה כונתה לקרבן העזאזל ממש, ובזה נעשה הקטיגור סניגור, דהיינו שנהפך לב אחשוורוש לטובה, ודיבר טוב על ישראל וְנִקְלָם הוֹתֶה עַל רֵאשׁוֹ³⁴ ס"ם דהיינו המן. וזה הוא הפירוש הגמרא (מגילה טו ב) מה ראתה אסתר שהזמינה להמן וכו' אמר חד תנא מבית אביה למדה פירש רש"י ז"ל: אם רעב שונאך וכו'³⁵, דהיינו כונת השעיר ביום הכפורים. וזהו מבית אביה למדה דהיינו מהתורה הקדושה, שהיא בית אבינו. וזהו לקיים את כל תוקף - לקיים מצות **שעיר** שגימטריא **תקף**, על כן אנו נותנים בפורים צדקה לגוים³⁶ על כונה הנ"ל.

וְגִרְלוֹ שֶׁל עֲזָאזֵל שְׁעִיר חֲטָאת. וְכֵן עֲוֹנוֹתֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל הָיָה עֲלֵיו, שֶׁנֶּאֱמַר [שם כב] וְנִשְׂאָה שְׁעִיר עֲלֵיו אֶת כָּל עֲוֹנוֹתֵם. רָאָה סַמָּאֵל [נ"א: השטן] שֶׁלֹּא נִמְצָא בָהֶם חֲטָא בְיוֹם הַכְּפוּרִים, אָמַר לְפָנָיו רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם. יֵשׁ לָךְ עִם אֶחָד בְּאַרְבַּע מֵלֶאכֶי הַשְּׂרֵת בְּשִׁמְיָם. (נה) מֵה מֵלֶאכֶי הַשְּׂרֵת אֵין לָהֶם קְפִיצִין, (נו) כִּי הֵם יִשְׂרָאֵל עוֹמְדִים עַל רִגְלֵיהֶם בְּיוֹם הַכְּפוּרִים. מֵה מֵלֶאכֶי הַשְּׂרֵת אֵין לָהֶם אֲכִילָה וְשִׁתְיָה, כִּי יִשְׂרָאֵל אֵין לָהֶם אֲכִילָה וְשִׁתְיָה בְּיוֹם הַכְּפוּרִים. מֵה מֵלֶאכֶי הַשְּׂרֵת נִקְיָם מִכָּל חֲטָא, כִּי יִשְׂרָאֵל נִקְיָם מִכָּל חֲטָא בְּיוֹם הַכְּפוּרִים. (נז) מֵה מֵלֶאכֶי הַשְּׂרֵת שְׁלוֹם מִתְּוֹךְ בֵּינֵיהֶם, (נח) כִּי הֵם יִשְׂרָאֵל שְׁלוֹם מִתְּוֹךְ בֵּינֵיהֶם בְּיוֹם הַכְּפוּרִים. וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵעַ עֲתִירַתְּן שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִן הַקְּטוֹרֶת שֶׁלָּהֶם, וּמְכַפֵּר עַל הַמִּזְבֵּחַ (o) וְעַל הַפְּהִינִים וְעַל כָּל עִם הַמְּגֹדֹל וְעַד קָטָן.

²⁷ ויקרא פרק טז (אחרי מות): (ה) וּמֵאֵת עֲדוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִקַּח שְׁנֵי־שְׁעִירֵי עִזִּים לְחֲטָאת וְאֵיל אֶחָד לְעֹלָה: ויקרא פרק טז (אחרי מות): (ז) וְלִקַּח אֶת־שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים וְהִעֲמִיד אֹתָם לְפָנָי יִקַּח פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: (ח) וְנָתַן אֶהָרֶן עַל־שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים גִּרְלוֹת גֹּרֶל אֶחָד לִיקָן וְגֹרֶל אֶחָד לְעֲזָאזֵל:

תלמוד בבלי מסכת יומא דף טב עמוד ב: תנו רבנן: יקח שני שעירי עזים - מיעוט שעירי - שנים, מה תלמוד לומר שני - **שיהיו שניהן שוים**. מניין אף על פי שאין שניהן שוין כשירין - תלמוד לומר: שעיר שעיר ריבה. טעמא דרבי רחמנא, הא לא רבי רחמנא - הוה אמינא: פסולין. עיובא מנא לן? - סלקא דעתך אמינא: שני שני שני כתיב. והשתא דרבי רחמנא שעיר שעיר, שני שני שני למה לי? **חד - למראה, וחד - לקומה, וחד - לדמים**.

²⁸ מלכים א פרק ה: (יח) וְעֹלֶתֶה הַיּוֹם יִקַּח אֶלְהֵי לִי מִסְבִּיב אֵין שְׁטָן וְאֵין פֶּגַע רָע: תלמוד בבלי מסכת יומא דף כ עמוד א: אמר רמי בר חמא: השטן - בגמטריא תלת מאה ושיתין וארבעה הוי, תלת מאה ושיתין וארבעה יומי - אית ליה רשותא לאסטוני, ביומא דכיפורי - לית ליה רשותא לאסטוני.

²⁹ תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף ט עמוד א: כל האוכל ושותה בתשיעי - מעלה עליו הכתוב

³⁰ טור אורח חיים הלכות יום הכיפורים סימן תרד: שצונו הקדוש ברוך הוא לאכול ולשתות ושאונו בטוחים שהקב"ה יכפר לנו עונותינו

³¹ תהלים פרק ח: (ג) מִפִּי עוֹלְלִים וְנִקְיָם יִסְדָּתָךְ עַד לְמַעַן צוּרְרֵיךָ הַלְשָׁבִית אוֹיֵב וּמְתַנְקֵם:

³² של"ה פרשת תצוה תורה אור: לא. ונחזור לענין המן סוד נחש סמאל. והנה העצה היעוצה בסמאל, מחנפין לו ביום הכפורים ועושין לו סעודה ואינו יודע כי בנפשו הוא, ואחר כך 'ונשא עונתם' (ויקרא טז, כב) עונות תם (בראשית רבה פס"ה ט"ו), והוא כפרה תחתיהם. כן עתה באסתר עשתה לו סעודה, ושיכרה אותו בכוס התרעלה, והוצרך להיות המן נתלה בסוד התמורה, 'ונשא עונתם' ונתלה במקום מרדכי. עיין בתולעת יעקב בסוד יום כפור. ואז מובן המדרש בסעודה שעשתה אסתר. ומובן ענין כל המועדים בטלים ופורים לא בטלי (מדרש, מובא לעיל אות כז), רצה לומר, ענין נסי באופן אחר, ולא במדרגה באופנים אחרים ולא בדוגמת ניסים הקדמונים, מה שאין כן יום כפורים שהוא הכנעת סמאל, ופורים הכנעת המן, שהכל הוא סוד הסרת זוהמת הנחש לא שייך ביטול, אדרבה יתרבה ויוסיף הסרת זוהמת הנחש, ולא שייך ביטול, כי אם מין בשאינו מינו שייך נתרבה והולך. וכשם שסמאל - מלאך רע עונה אמן ונכנס בזה בקדושה, כן 'המן' 'חלבנה' בסוד הקטורת, ומבני בניו של המן למדו תורה ברבים (גיטין נז ב). ומרדכי הוא הקטורת, כמו שאמר רבותינו ז"ל (חולין קלט ב) מרדכי מן התורה מנין, 'מר דרור' (שמות ל, כג) מתרגמין מירא דכיא.

³³ אסתר פרק ה: (ט) וַיֵּצֵא הַמֶּן בְּיוֹם הַיּוֹם הַהוּא שִׁמְחָה וְטוֹב לֵב וְכִרְאוֹת הַמֶּן אֶת־מֶרְדֵּכִי בְשֵׁעַר הַמֶּלֶךְ וְלֹא־קָם וְלֹא־עָזַב מַמְנוֹ וַיִּמְלֵא הַמֶּן עַל־מֶרְדֵּכִי חֲמָה: (י) וַיִּתְאַפֵּק הַמֶּן וַיִּבְּאֵל אֶל־בֵּיתוֹ וַיִּשְׁלַח וַיִּבְּאֵל אֶת־אֶהֱבִי וְאֶת־גִּרְשָׁא שִׁתּוֹ: (יא) וַיִּסְפָּר לָהֶם הַמֶּן אֶת־קְבוֹד עֲשָׂרוֹ וְכֵן בִּגְדֵי וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר גָּדְלוֹ הַמֶּלֶךְ וְאֶת־אֲשֶׁר נִשְׂאוֹ עַל־הַשָּׂרִים וְעַבְדֵי הַמֶּלֶךְ: (יב) וַיֹּאמֶר הַמֶּן אֶף לֹא־הִבִּיאָה אֶסְתֵר הַמִּלְכָּה עִם־הַמֶּלֶךְ אֶל־הַמִּשְׁתֶּה אֲשֶׁר־עָשְׂתָה כִּי אִם־אוֹתִי וְגַם־לְמַתָּר אֲנִי קָרוֹא לָהּ עִם־הַמֶּלֶךְ:

³⁴ משלי פרק כה: (כב) כִּי גִחְלִים אֶתְּה חֲתָה עַל־רֵאשׁוֹ יִקַּח יְשָׁלְמֶלֶךְ:

³⁵ משלי פרק כה פסוק כא: אִם־רָעִב שֶׁנֶּאֱכַר הֶאֱכִלְהוּ לָחֶם וְאִם־צָמֵא הִשְׁקָהוּ מַיִם:

³⁶ שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצד סעיף ג: אין מדקדקים במעות פורים אלא כל מי שפושט ידו ליטול נותנים לו; ובמקום שנהגו ליתן אף לא", נותנים.